

Nowe dane o rozmieszczeniu w Polsce gatunków z rodzaju *Trox*
FABR. (*Coleoptera, Trogidae*)

New data on the distribution of *Trox* FABR. species (*Coleoptera, Trogidae*) in
Poland

MAREK BUNALSKI

Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

ABSTRACT. On the basis of specimens from author's collection (MB), and from other collections, new supplementary data on the distribution of 5 species of *Trogidae* in Poland are given. The occurrence of *Trox eversmannii* KRYN. in relic stands in NW Poland was confirmed.

Rodzina modzelkowatych (*Trogidae*) reprezentowana jest w Polsce przez 6 gatunków (BURAKOWSKI i in., 1983). Jeśli uwzględnić, iż *Glaresis rufa* ER., podawany z okolic Krakowa, należy zaliczyć do niedawno utworzonej rodziny *Glaresidae* (SCHOLTZ i in., 1987), to pozostaje 5 gatunków o stosunkowo słabo poznanej fenologii i rozmieszczeniu w naszym kraju.

Większość danych o rozmieszczeniu *Trogidae* w Polsce pochodzi sprzed ponad pięćdziesięciu lat, a często z końca XIX lub początku XX wieku. Stąd też występowanie niektórych gatunków w naszym kraju (np. *Trox eversmannii* KRYN.) poddawane bywa w wątpliwość.

W pracy niniejszej zebrano niepublikowane stanowiska *Trogidae* w Polsce zarówno w oparciu o okazy z kolekcji autora, jak i ze zbiorów osób prywatnych, oraz niektórych Instytucji.

Regionalizację zoogeograficzną przyjęto za „Katalogiem Fauny Polski”, a oznaczenia w nawiasach za nazwą miejscowości, zgodnie ze skróconym oznaczeniem siatki UTM.

Dla oznaczenia miejsca przechowywania materiałów dowodowych użyto następujących skrótów:

DK – coll. Daniel KUBISZ

IOR – Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu

IZ – Instytut Zoologii PAN w Warszawie

JH – coll. Jacek HILSZCZAŃSKI

KEL – Katedra Entomologii Leśnej AR w Poznaniu

MB – coll. Marek BUNALSKI

PB – coll. Paweł J. BABULA

PS – coll. Przemysław SZWAŁKO

TM – coll. Tomasz MAJEWSKI

Autor pragnie podziękować wymienionym wyżej Instytucjom i Osobom za udostępnienie materiałów do niniejszego opracowania, a koledze Przemysławowi SZWAŁKO również za cenne uwagi i uzupełnienia.

Trox cadaverinus ILL.

- Roztocze Środkowe: leśnicz. Niwka ad Susiec (FB58), 25 VI 1990, 1 ex., do światła Hg (MB); Ulów (FA69), 10 VII 1990, 1 ex., do światła Hg (MB); Kosobudy (FB41), 30 VI 1989, 1 ex., do światła UV (JH); Sznury ad Tomaszów Lubelski (FA79), 2 VIII 1983, 1 ex., w przedzionku nory lisa *Vulpes vulpes* (L.) (PS)
- Wyżyna Małopolska: Krzyżanowice (EB 17), distr. Pińczów, 7 VI 1953, 1 ex., leg. M. MROCZKOWSKI, na trupie psa (IZ)

Gatunek ten wykazywany jest w Polsce z 10 krain. Niedawno podany został jako nowy dla Puszczy Białowieskiej (KUBISZ, SZWAŁKO, 1991). Z Roztocza znany był do tej pory tylko z jednego stanowiska, a z Wyżyny Małopolskiej nie był notowany.

Trox eversmannii KRYN.

- Pojezierze Pomorskie: rez. „Stary Przylep” ad Pyrzyce (VV99), 11 IV 1991, 1 ♂, wysiany z przedzionka nory królika *Oryctolagus caniculus* (L.) (MB).
Z pewnością najrzadszy spośród krajowych przedstawicieli rodziny *Trogiidae*, podawany głównie z Polski północno-zachodniej. Z uwagi na ogólne jego rozmieszczenie dane te były przez niektórych autorów poddawane w wątpliwość (HORION, 1958). Stwierdzenie tego gatunku po 60-ciu latach na Pojezierzu Pomorskim potwierdza jego utrzymywanie się tu na reliktowych stanowiskach.

Trox hispidus (PONTOPP.)

- Pojezierze Pomorskie: Wojnowo ad Bydgoszcz (XV80), 13 V 1987 (TM)
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Nowogród Bobrzański (WT14), pojedynczo, (od końca VI do początku IX) 1981 i 1982, 9 exx., leg. P. STACHOWIAK, na uprawach sosnowych (MB); Gołuchów (XT84), 12 IV 1991 (TM); ok. Kalisz (BC05), 18 IV 1991 (TM)

Gatunek podawany u nas z 10 krain, przy czym ostatnie dane z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej pochodzą sprzed 70 lat (SZULCZEWSKI, 1922).

Trox sabulosus (L.)

- Pojezierze Mazurskie: Uroczysko „Brzozowe Grądy” ad Augustów (FE46) 24 V 1980, 1 ex., leg. A. JANOWICZ (PS)
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Promno (XU51), 4 V 1975, 1 ex., leg. L. BUCHHOLZ, tereny leśne (MB); Młodzikowo (XT57), 14 IX 1984, 1 ex., las sosnowy (BM); Wielkopolski Park Narodowy, oddz. 3, 23 IV 1986, 1 ex., leg. P. STACHOWIAK, w czerpak (MB); Nowogród Bobrzański (WT13), 29 VI 1981, 1 ex., leg. P. STACHOWIAK (MB); Koło i ok. (CC48), 24 IV 1983 i 22 III 1986, 8 exx. (TM)
- Podlasie: Kopna Góra ad Supraśl (FE60), 2 V 1986, 1 ex., w pułapce feromonowej typu ekranowego (DK)
- Śląsk Górny: Ziemięcice ad Gliwice (CA38), 9 IV 1989 i 20 IV 1989, ok. 20 exx., leg. J. HILSZCZAŃSKI (JH, PS)
- Wyżyna Lubelska: Puławy (EB 69), 18 V 1950, 1 ex., leg. A. GOLJAN (IZ); Puławy-Las Ruda, 1949, 1 ex., leg. TROJANOWSKI (IOR); Kraśnik (EB84), woj. lubelskie, 1 V 1949, 1 ex., leg. R. BIELAWSKI (IZ)
- Roztocze: RPN, rez. „Nart” (FB40), 15 V 1987, 5 exx., na odchodach lisa *V. vulpes* L. (DK, PS); Sochy ad Zwierzyniec (FB30), 12 V 1987, 3 exx., na szczątkach suchej padliny sarny *Capreolus capreolus* (L.) (DK, PS); Korhynie ad Jarczów (FA88), 12 V 1985 i 10 V 1987, 25 exx., na zboczu kserotermicznym, na skraju lasu na porzuconym bucie gumo-filcowym, oraz na suchych szczątkach zająca *Lepus capensis* (L.) (DK, PS)
- Nizina Sandomierska: Puszcza Niepołomska, Leśnictwo Kłaj, 20 IV 1948, 1 ex., leg. ŻŁOWODZKI (KEL)

Jeden z najszerszej rozmieszczonych w naszym kraju gatunków, przy czym dane literaturowe o jego występowaniu w powyższych krainach pochodzą sprzed 50-ciu i więcej lat.

Trox scaber (L.)

- Pobrzeże Bałtyku: Uznam, Świnoujście (VV57), 23 VI 1991, 1 ex., do światła na wydmie (MB); Wolin, Międzywodzie (VV88), 2 VII 1991, 1 ex., do światła na wydmie (MB); Jarosławiec ad Darłowo (WA94), 12 VIII 1991, 1 ex., do światła na wydmie (MB)
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Koło (CC48), 16 V 1987 (TM); Tarnowa ad Koło (CC47), 22 VII 1987 (TM); Gołuchów (XT84); 12 IV 1991 (TM); Ostrów Wielkopolski (XT92), 3 VII 1990, 1 ex., leg. P. KONIECZNIK, ex cadaver *L. capensis* (PS);
- Nizina Mazowiecka: Warszawa-Bielany (DC99), 29 VI 1950, leg. B. BURAKOWSKI (IZ); Warszawa-Saska Kępa (EC08), 5 VII 1949, leg. R. BIELAWSKI (IZ); Warszawa-Anin (EC 18), 27-30 IV 1949, leg. DOLIŃSKI (IZ); Zegrze (ED01), 17 I 1951, leg. B. BURAKOWSKI (IZ); Pruszków-Żbikow (DC88), 5 V 1952, leg.

- R. BIELAWSKI (IZ); Grabina k. Miłosny (EC29), 7 V 1950, leg. B. BURAKOWSKI (IZ); Czersk ad Grójec (DC94), 9 IV 1953, leg. R. BIELAWSKI (IZ); Krupia Wólka ad Zalesie Górne (EC06), 15 VI 1951, leg. A. GOLJAN (IZ); Puszcza Kampinowska, 15 III 1953, leg. B. BURAKOWSKI (IZ)
- Wzgórza Trzebnickie: Siemianice (CB07), 28 XI 1978 i 6 VI 1980, 3 exx., leg. P. STACHOWIAK (MB)
 - Wyżyna Małopolska: Krzyżanowice (EB17), 18 V 1953, 2 exx., leg. B. BURAKOWSKI (IZ, MB)
 - Roztocze: Siedliska ad Hrebenne (FB87), 10 V 1989, 1 ex., do światła (MB); Roztoczański Park Narodowy, leśnicz. Bezednia, 3 VII 1989, 1 ex., do światła (MB)
 - Nizina Sandomierska: Sandomierz (EB51), 13 VII 1950, 1 ex., leg. M. MROCZKOWSKI (IZ); Markowa ad Łańcut (EA94), 20 IV 1988, 1 ex., w piwnicy budynku mieszkalnego (PB)
 - Beskid Wschodni: Barwinek ad Dukla (EV57), 23 VII 1988, 1 ex., do światła UV (PS)

Najczęściej poławiany spośród krajowych przedstawicieli rodziny *Trogidae*. Nowy dla Pobrzeża Bałtyku, Wzgórz Trzebnickich, Wyżyny Małopolskiej, Roztocza i Niziny Sandomierskiej. „Katalog Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1983) nie uwzględnia ponadto stanowiska w Nadl. Dretyń (XV 29) na Pojezierzu Pomorskim (KACZMAREK, 1977).

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1983: Chrząższe *Coleoptera* – *Scarabaeoidea*, *Dascilloidea*, *Byrrhoidea* i *Parnoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 9: 1–294.
- HORIOA., 1958: *Lamellicornia* (*Scarabaeidae* – *Lucanidae*). Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer, Überlingen-Bodensee, VI: 1–343.
- KACZMAREK S., 1977: Stawonogi (*Arthropoda*) zasiedlająca gniazda ptaków w skrzynkach lęgowych rozmieszczonych w drzewostanach leśnych. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku. 152 ss.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P., 1991: Nowe dla Podlasia i Puszczy Białowieskiej gatunki chrząszczy (*Coleoptera*). Wiad. Entomol. 10: 5–14.
- SCHOLTZ C. H., D'HOTMAN D., NEL A., 1987: *Glaresidae*, a new family of *Scarabaeoidea* (*Coleoptera*) to accommodate the genus *Glaresis* ERICHSON. Syst. Ent. 12: 345–354.
- SZULCZEWSKI J. W., 1922: Chrząższe Wielkopolski. Prace Kom. Mat.-Przyr. PTPN, B, 1: 183–243.